

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 506 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili	16
Salim Doniyorov	
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish	21
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	
Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish.....	26
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich	
Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	29
Yunusov Dilshod Raxmatovich	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	32
Aliqulova Habiba Bahranovna	
Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri	36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi	
Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli	41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna	
Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин.....	44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari.....	49
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari.....	53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna	
O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati	59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi	
O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend	64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi	
Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati.....	67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna	
Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari	69
N. A. Musayeva	
Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari	76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi	
Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching	81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari	84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati	87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna	
Qo'ng'iro't tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari	90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna	
Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti	93
Shamuratov Asqar Abdullayevich	

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.....	98
<i>Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li</i>	
Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.....	106
<i>Sobitov Otabek</i>	
O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.....	111
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.....	114
<i>Xasanova Sarvinoz To'liqinjon qizi</i>	
Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differentsiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi	118
<i>Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich</i>	
Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения	123
<i>Хамидова Гулноза Турсунбой кизи</i>	
Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari.....	127
<i>Adizova G. M.</i>	
Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash	131
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna</i>	
STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi	134
<i>So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	138
<i>Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli.....	142
<i>Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari.....	146
<i>Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi</i>	
Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari.....	150
<i>Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida.....	153
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari	158
<i>Radjapova Xuzra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili.....	161
<i>Xaydarov Xurshid Ismatovich</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	166
<i>Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi</i>	
Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	170
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari.....	173
<i>Abduraxmanov M. B.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash.....	178
<i>Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna</i>	
Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish.....	181
<i>Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi</i>	
Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research.....	183
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli.....	188
<i>Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li</i>	

Boshlang'ich tayyorlov guruhida ulotqirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi.....	191
<i>Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati.....	197
<i>Inoyatova Zulfiya Xamdammovna</i>	
Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari.....	199
<i>Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi</i>	
Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish	203
<i>Kayumov Oybek Achilovich</i>	
Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish.....	209
<i>Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.....	211
<i>Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna</i>	
Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish	214
<i>Rayimova Shahlo Sobirjon qizi</i>	
STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari	217
<i>Toshev Elbek Choriyevich</i>	
Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli.....	223
<i>Usmanov Botir Allaberdievich</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati.....	227
<i>Xalilova Dilnoza Furkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni	230
<i>Xodiyeva Dilrabo Pirimovna</i>	
Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education	233
<i>Yunusova Nodira Akhmadjanovna</i>	
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	237
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
The Psychological Impact of Social Media on Youth	242
<i>Dilfuza Qarshiboyeva</i>	
Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	246
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>	
Dizatriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish.....	250
<i>Pardayeva Muxlisa</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati.....	257
<i>Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi</i>	
Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers.....	259
<i>Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar	264
<i>Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi</i>	
"Personal learning assistant" vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili.....	268
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	272
<i>Ravshanova Dildora Sagdullayevna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi.....	279
<i>Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich</i>	
Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida) ..	283
<i>Pardaboyev Doston</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari	286
<i>Xaydarova Mavluda Mo'yidinjon qizi</i>	

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari.....	292
<i>G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi	295
<i>Sh. M. Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish	299
<i>Mergenbaeva Asiya Erkebaevna</i>	
Musiqa o'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	304
<i>S. M. Raxmonberdiyeva</i>	
Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish	307
<i>Abdulxamidova Gulnoza</i>	
Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi	311
<i>Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna</i>	
Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi	316
<i>G'opporova Mahliyoxonim</i>	
Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	319
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari	324
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha).....	328
<i>Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li</i>	
Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati.....	333
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari.....	337
<i>Yigitaliyev A. F.</i>	
Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari.....	343
<i>D. R. Abdusalomov</i>	
Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi...	348
<i>Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich</i>	
Empirik tushunchalar va ularning hospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli	353
<i>Sapayeva Mavluda Shanazarovna</i>	
Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya.....	357
<i>Ibragimova Feruza Bahodirxonovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	362
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish	366
<i>Raximov Farxod Maxmudovich</i>	
Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish	370
<i>Axmedov Husen Uzairovich</i>	
Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari.....	376
<i>Ruziyeva Gulsara Temirqulovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi.....	380
<i>Nazarov Zokir Abdurahmonovich</i>	
Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida	383
<i>A. Sh. Jumayev</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.....	386
<i>Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi</i>	

Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	390
<i>Asobayeva Noila Samatovna</i>	
Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish	395
<i>Axmedova Zebixon Siddikovna</i>	
Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar	399
<i>Boliyev Uchqun Ismatovich</i>	
Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts.....	402
<i>Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna</i>	
Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics	405
<i>Farkhod Kholmatov</i>	
Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni.....	413
<i>G'oibov Yusufali Buxoraliyevich</i>	
Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi	417
<i>G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna</i>	
1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili.....	420
<i>Haydarov Farhod Ilnazarovich</i>	
Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	423
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>	
Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	427
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	430
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoixon Zohidjon qizi</i>	
Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры	433
<i>Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.</i>	
Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari.....	436
<i>Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna</i>	
Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages	440
<i>Muminova Feruza Muratdjanovna</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari	443
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi	447
<i>N. I. Xalilova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari	450
<i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi	455
<i>O'tkirova Zuhraon Ahmedjanovna</i>	
Developing Listening and Speaking Skills in Middle School	458
<i>Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi</i>	
Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	461
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari.....	464
<i>Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari	467
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari.....	470
<i>Solijonova Mavluda Zokir qizi</i>	

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	472
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarning harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni.....	477
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich</i>	
Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati	480
<i>Xalmatova Nasiba Bozorboyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari	485
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish ..	488
<i>Yuldoshova Mehriniso Ochildiyevna</i>	
Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar	491
<i>Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li</i>	
Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности.....	496
<i>Дустова Дилдора Собиржановна</i>	
Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi	498
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	
Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности.....	501
<i>Нодира Азаматова</i>	

BOLALARNING JISMONIY FAOLLIGINI OSHIRISH VA JISMONIY RIVOJLANTIRISH BO'YICHA NOAN'ANAVIY JISMONIY MASHQLARNING AHAMIYATI

Xalmatova Nasiba Bozorboyevna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti, Samarqand kampusi
pedagogika kafedrasida (PhD), dotsenti

Annotatsiya: Bolalarni jismoniy mashqlar bilan tanishtirish, bolalarning jismoniy faolligini oshirish, bolaning ijodiy va intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish, bolalarda jismoniy qobiliyatlarni rivojlantirish hamda jismoniy sifatlarning rivojlanish ko'rsatkichlarini aniqlash masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: harakat, qobiliyat, rivojlanish, mashq, faollik, vosita, gimnastika.

Abstract: The article examines introducing children to physical exercises, increasing their physical activity, fostering their creative and intellectual potential, developing physical abilities, as well as indicators of physical qualities development.

Key words: movement, ability, development, exercise, activity, means, gymnastics.

Аннотация: Рассматриваются вопросы ознакомления детей с физическими упражнениями, повышения уровня их физической активности, раскрытия творческого и интеллектуального потенциала ребёнка, развития физических способностей, а также показателей развития физических качеств.

Ключевые слова: движение, способности, развитие, упражнение, активность, средство, гимнастика.

KIRISH

Respublikamizda (Yangi O'zbekistonda) so'nggi yillarda o'tkazilayotgan chuqur ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy islohotlar yosh avlodni, ayniqsa, kichik yoshdagi bolalarni yuksak ma'naviy-axloqiy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, bolalar jismoniy madaniyati tizimini modernizatsiyalash, insonparvarlashtirish, mamlakatimizda bolalar sportiga, ularning ma'naviy-axloqiy kamolotiga qanchalik katta e'tibor berilayotganining yaqqol ifodasidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2020-yil 06-noyabrdagi PQ-4884-son¹ qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020-yil 06-noyabrdagi PF-6108-son² Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi PF-5368-son³ "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, 2020-yil 30-oktyabrdagi PF-6099-son⁴ "Sog'lom turmush tarzini hayotga keng tatbiq etish va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmonlari, hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sport-ta'lim muassasalari faoliyatini 2025-yilgacha rivojlantirish dasturi to'g'risida"gi 2021-yil 05-noyabrdagi PQ-5280-son⁵ qarori va mazkur sohaga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga mazkur dissertatsiya ishi muayyan darajada xizmat qiladi. Bolalar jismoniy tarbiyasi tizimini modernizatsiyalashtirishning noan'anaviy asoslarini rivojlantirishni tadqiq etishning dolzarbligi sport taraqqiyoti bajaradigan funksiyalar bilan bog'liq.

1 <https://lex.uz/ru/docs/-5085887>

2 <https://lex.uz/ru/docs/-5085999>

3 <https://lex.uz/docs/-3578121>

4 <https://lex.uz/ru/docs/-5077667>

5 <https://lex.uz/uz/docs/-5713445>

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ma'lumki, kichik yoshdagi bolaning yetakchi faoliyati o'yin bo'lib, bolaning me'yoriy rivojlanishi uchun u uning tarkibida muhim o'rin egallashi kerak. Biroq, sotsiologik tadqiqotlar buning aksini ko'rsatadi: bolalar bog'chalarida kichik yoshdagi bolalar o'rtacha faqat bir yarim soat o'ynaydilar. Erta intellektual rivojlanishga ayniqsa jiddiy e'tibor qaratiladigan bolalar bog'chalari va oilalarda bolalar deyarli o'ynamaydilar^[8]. Agar tanlash imkoniyati bo'lsa ham, ko'pchilik televizorni har qanday o'yindan afzal ko'radi.

Passiv televizor ko'rish o'yin o'rnini egalladi, ba'zi bolalar kuniga 3–4 soat televizor ko'rishadi. Ular o'yin aoliyatini rivojlantirmaydi, shuning uchun keyinchalik ta'lim faoliyati ham yetarli darajada shakllanmaydi. Shu bilan birga, hayotning birinchi yillarida bolalarning yuqori asabiy faoliyatining o'ta muhim xususiyati shundan iboratki, bu davrda rivojlangan shartli bog'lanishlar tizimlari ayniqsa mustahkam bo'lib, keyingi hayot davomida o'z ahamiyatini saqlab qoladi^[8]. Ushbu tizimlar uzoq vaqt davomida saqlanishi mumkin, ammo ular juda osonlik bilan qayta tiklanadi va keyinchalik ishlab chiqilgan bog'lanish tizimlarini bostiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bolalarni jismoniy mashqlar bilan tanishtirishda hal qiluvchi ta'sir ota-onalarning shaxsiy namunasi, ularning qadriyat yo'nalishlari, bolalar bilan birgalikdagi faoliyati, jismoniy tarbiya va sport ko'nikmalari hamda jismoniy tarbiyaning, shu jumladan, uning madaniy-ma'rifiy ahamiyatini to'g'ri baholashiga bog'liq.

Maqsad – bolaning ijodiy va intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarishga hissa qo'shadigan barkamol rivojlanishi va sog'lig'ining yuqori darajasi fonida maktabga samarali tayyorgarlik ko'rish.

Vazifalar:

- 1) aqliy va psixo-emotsional stressning kuchayishi sharoitida bolalar salomatligini mustahkamlash;
- 2) jismoniy dam olish orqali kichik yoshdagi bolalarning hayotini optimallashtirish;
- 3) bolalarni maktabga samarali tayyorlash maqsadida ularning qobiliyatlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratish;
- 4) bolalarning tizimli o'rganishga funksional tayyorgarligi darajasini oshirish;
- 5) sog'lom turmush tarzi haqida g'oyalarni shakllantirish.

1-jadval: Bolalarning jismoniy faolligini rivojlantirish uchun maxsus jismoniy mashqlar majmuasi (6-7 yosh uchun)

No	Dastur bo'limilari	Mashqni bajarish davomiyligi	Me'yori	Dam olish oralig'i	Xafta kunlari
1	Buyumlar orasidan 10 metrga "Ilonizi" yugurish.	7-6 soniya	2 marta	2 daqiqa	Dushanba
	Ikki qo'l yonda tizzalab estafeta	jamoaning o'rtacha ko'rsatgan natijasiga ko'ra	1 marta	2-3 daqiqa	
	Oyoq uchida 10 metrga yurish	11-12 soniya	2 marta	2-3 daqiqa	
2	Gimnastika devori bo'ylab tirmashish	15 soniya va undan kam	2 marta	1-1,5 daqiqa	Seshanba
	Gimnastika o'ridig'ida o'rta tezlikda yurish	6,5 soniya va undan kam	2-4 marta	30 soniya	
	Gimnastika koptogi bilan yugurish (estafeta)	jamoaning o'rtacha ko'rsatgan natijasiga ko'ra	1 marta	1,5-2 daqiqa	
3	Rangli gimnastika xalqasiga yugurish	11,5-14,5 soniya	2-3 marta	1,5-2 daqiqa	Chorshanba
	"Emaklash" (estafeta)	jamoaning o'rtacha ko'rsatgan natijasiga ko'ra	1 marta	1,5-2 daqiqa	
	Sakramachoq (arqon) orqali sakrash 10 soniya	12-13 marta	2 marta	2-3 daqiqa	
4	Gimnastika tayyoqchasidan hatlab o'tish	21,5-24,5 soniya (xar bir oyoq uchun)	2-3 marta	1-1,5 daqiqa	Payshanba
	"Qopni kiygan holda estafeta"	jamoaning o'rtacha ko'rsatgan natijasiga ko'ra	1 marta	2-3 daqiqa	
	Fitbol to'pini 10 metrga dumalatish.	13-14 soniya	1 marta	2-3 daqiqa	

Biz tomonimizdan ishlab chiqilgan ushbu maxsus jismoniy mashqlar majmuasi jismoniy faollik darajasini oshirish maqsadida jismoniy sifatlar va mushaklar harakatchanligini rivojlantirish uchun tajriba guruhidagi bolalar uchun vosita sifatida qo'llanildi va amaliyotga joriy qilindi. Yassi oyoqlikni oldini oluvchi gimnastika mashqlari:

- 1) turgan holatda, oyoqlar juft, orqaga tayangan holda bosh barmoqlarni ko'tarish, kuniga 3 marta 15–20 martadan takrorlash;
- 2) tik turgan holatda, to'piqdan oyoqqa va orqaga burilish, kuniga 1 marta 15–20 martadan takrorlash;
- 3) tik holatda, oyoqlar juft holda barcha barmoqlarni ko'tarish va tushirish, kuniga 3 marta 15–20 martadan takrorlash;
- 4) tik turgan holatda, oyoqlar juft, barcha barmoqlarni egish orqali oyoqni oldinga siljitish;
- 5) tik turgan holatda, oyoqlar juft, oldinga siljish, oyoqlar bilan uchburchak shakl chizish (avval tovonlarni kerib, to'piqlarni birlashtirish, so'ng tovonlarni birlashtirib, to'piqlarni yoyish va hokazo);
- 6) oyoq barmoqlarida va tovon ustida yurish;
- 7) oyoq uchida muvozanat saqlash – 10 yondashuvda 2 soniyadan;
- 8) oyoq barmoqlariga tayangan holda oyoqlarni ko'tarish va tushirish – 2 majmuada 20 martadan bajarish;
- 9) o'tirgan holatda, oyoqlar oldinga cho'ziladi, barmoqlarni o'zingizga tortish, so'ng ularni oldinga cho'zish – 2 to'plamda 10 martadan;
- 10) tik turgan holatda oyoq barmoqlariga tayanib, oyoqlar yelka kengligida, pastga cho'kkalash – 10 marta;
- 11) ikki oyoqda, keyin bir oyoqda barmoqlarda sakrash, qo'llarni yelkada ushlab turish – 2 ta yondashuvda 10 martadan bajarish;
- 12) dumaloq yuzali tayoq yoki shishani har bir oyoq bilan kuniga 2–3 daqiqa davomida yoki undan ko'proq aylantirish.

2-jadval: Tajriba guruhi o'g'il va qiz bolalarida jismoniy qobiliyatlari rivojlanishining tadqiqot boshidagi ko'rsatkichlari dinamikasi (6-7 yosh)

Jismoniy	Me'yorlar	6 yosh		7 yosh		
		$\bar{O} \pm \sigma$	V %	$\bar{O} \pm \sigma$	V %	
Egiluvchanlik	Yotgan holda ko'prik holatida turish, soniya	O'	4,96±0,64	12,90	5,03±0,65	12,92
		Q	4,58±0,59	12,88	4,67±0,55	12,21
	Tik turgan joydan egilish, sm.	O'	4,22±0,52	12,32	4,28±0,55	12,85
		Q	4,31±0,51	11,83	4,42±0,52	11,76
Mushak harakatchanligi	Burchak holda o'tirib, qo'llarni yon tomonlarga cho'zib (10 marta) harakatlanish, soniya	O'	4,33±0,58	13,39	3,52±0,46	13,07
		Q	4,48±0,57	12,72	3,62±0,48	13,56
Chaqqonlik	Oldinga 10 qadam 8 shaklida sakrab yurish, qo'llar belda, soniya	O'	4,36±0,45	10,32	3,33±0,36	10,81
		Q	4,29±0,55	12,82	3,27±0,44	13,46
	Gimnastika o'rindig'ida qo'llarga tayangan holda, qorin bilan sudralish, soniya 2.marta	O'	4,24±0,63	14,86	4,14±0,61	14,73
		Q	4,90±0,57	11,63	4,99±0,61	12,22
	To'rt oyoqlab 10 metrga emaklash, (soniya).	O'	10,34±1,12	10,83	9,3±1,06	11,40
		Q	11,28±1,26	11,17	9,17±1,09	11,89
Jismoniy faolligi	Doira bo'ylab yugurish, 1.marta soat	O'	4,18±0,59	14,11	3,64±0,54	14,84
		Q	3,59±0,45	12,53	3,52±0,43	12,22

Egiluvchanlikni rivojlantirishga qaratilgan yotgan holda ko'prik turish mashqini bajarish vaqti quyidagicha o'zgardi: 6 yoshli o'g'il bolalarda 4,33±0,53 soniyaga, qizlarda esa 4,54±0,54 soniyaga; 7 yoshli o'g'il bolalarda 4,49±0,53 soniyaga, qizlarda 4,02±0,45 soniyaga o'zgarish ko'rsatkichlari qayd etildi.

Tik turgan joydan egilish mashqi 6 yoshli o'g'il bolalarda 3,88±0,43 sm ga, qizlarda esa 4,03±0,46 sm ga; 7 yoshli o'g'il bolalarda 4,02±0,45 sm ga, qizlarda 4,14±0,51 sm ko'rsatkichlari qayd etildi.

“Mushak harakatchanligi”ga qaratilgan burchak holda o‘tirib, qo‘llarni yon tomonlarga cho‘zib harakatlanish mashqini bajarish quyidagicha natijalarga ega bo‘ldi: 6 yoshli o‘g‘il bolalarda $3,12 \pm 0,46$ soniyaga, qizlarda esa $3,23 \pm 0,48$ soniyaga; 7 yoshli o‘g‘il bolalarda $3,91 \pm 0,58$ soniyaga, qizlarda $4,04 \pm 0,59$ soniya ko‘rsatkichlari qayd etildi.

“Chaqqonlik” sifatini rivojlantirishga qaratilgan oldinga 10 qadam “8” shaklida sakrab yurish mashqini bajarish quyidagicha natijalarga ega bo‘ldi: 6 yoshli o‘g‘il bolalarda $3,36 \pm 0,45$ soniyaga, qizlarda esa $3,27 \pm 0,44$ soniyaga; 7 yoshli o‘g‘il bolalarda $4,33 \pm 0,54$ soniyaga, qizlarda $4,29 \pm 0,55$ soniya ko‘rsatkichlari qayd etildi.

Gimnastika o‘rindig‘ida qo‘llarga tayangan holda, qorin bilan sudralish mashqini bajarish quyidagicha natijalarga ega bo‘ldi: 6 yoshli o‘g‘il bolalarda $6,77 \pm 0,73$ soniyaga, qizlarda esa $6,83 \pm 0,74$ soniyaga; 7 yoshli o‘g‘il bolalarda $5,7 \pm 0,62$ soniyaga, qizlarda $5,86 \pm 0,65$ soniya ko‘rsatkichlari qayd etildi.

“Jismoniy faollik”ni rivojlantirishga qaratilgan doira bo‘ylab yugurish mashqini bajarish quyidagicha natijalarga ega bo‘ldi: 6 yoshli o‘g‘il bolalarda $3,64 \pm 0,54$ soniyaga, qizlarda esa $3,52 \pm 0,52$ soniyaga; 7 yoshli o‘g‘il bolalarda $3,18 \pm 0,59$ soniyaga, qizlarda $3,11 \pm 0,57$ soniya ko‘rsatkichlari qayd etildi.

Qiz va o‘g‘il bolalarda jismoniy qobiliyatlarning rivojlanishiga oid ma‘lumotlar qiyosiy tahliliga ko‘ra, o‘g‘il bolalar yuqoriroq ko‘rsatkichlarga ega ekanligi aniqlandi. Qiz bolalarda esa egiluvchanlik qobiliyatining rivojlanihi yuqoriroq ko‘rsatkichlarga egaligi kuzatildi. Bu jismoniy qobiliyatlarning yaxshiroq shakllanganligi hamda o‘g‘il bolalarga nisbatan qizlarda egiluvchanlik qobiliyatining yuqoriroq darajada rivojlanganligi bilan izohlanadi. Jismoniy rivojlanish va jismoniy faollik darajasi past bo‘lgan bolalarda chaqqonlik qobiliyati rivojlanishining past va o‘rtadan past ko‘rsatkichlari kuzatildi. Bularning barchasi jismoniy faollikning past darajasi va jismoniy qobiliyatlarining zaif rivojlanganligidan dalolat beradi.

Jismoniy faolligi sust kichik yoshdagi bolalarning mavjudligi faol kun tartibini tashkil etish uchun maxsus jismoniy mashqlar va nazariy modelni qo‘llash orqali uni yoshga nisbatan to‘laqonli shakllantirish zarurligini ko‘rsatadi. Jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarida jismoniy faollikning o‘rtacha darajasiga ega bo‘lgan kichik yoshdagi bolalar turli xil jismoniy xatti-harakatlari bilan ajralib turadi. Ba‘zi bolalar juda harakatchan bo‘lib, yetakchi bo‘lishga intiladi, faol bo‘ladi, ijodkorlikni namoyon etadi, qiyin vazifalarni bajarishda yordam so‘ramaydi, to‘siqlarni mustaqil ravishda yengishga harakat qiladi va vazifalarni tez o‘zlashtiradi. Biroq bu bolalar har doim ham vazifani to‘g‘ri va aniq bajara olmaydi, harakatlarning zaif texnikasi ko‘zga tashlanadi. Boshqa bolalarda esa xotirjamlik, maqsadga muvofiqlik hamda barqaror xatti-harakatlar kuzatiladi.

O‘rta va past shiddatlilik hamda davomiylik ko‘rsatkichlari bilan birgalikda jismoniy faollikning past hajmiga ega bo‘lgan kichik yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarning rivojlanish darajasi pastligi va asosiy harakat turlarining kechikishi kuzatiladi. Bu bolalar kamharakat va bir xil faoliyatga moyil bo‘ladi. Bundan tashqari, ular ko‘pincha musobaqa va o‘yinlarda ishtirok etishdan hamda qiyin topshiriqlarni bajarishdan bosh tortadi, o‘z imkoniyatlarini yuzaga chiqara olmaydi. Qiyinchilik tug‘ilganda kattalardan yordam kutadi, noaniqlik, ta’sirchanlik va sekinlik bilan harakat qiladi. Yurak-qon tomir tizimidagi o‘zgarishlarning jismoniy yuklamaga moslashuvi yetarli darajada shakllanmagan.

- 1) harakatchanligi past bolalarning jismoniy faolligi hajmi – kuniga 2700–4500 qadam, davomiyligi – 139–212 daqiqa, shiddati – daqiqasiga 30–40 harakat;
- 2) o‘rtacha harakatchanlikdagi bolalarda kunlik qadamlar soni 5300–6700, jismoniy faollik davomiyligi 2,5–3 soat, shiddati daqiqasiga 32–56 harakat;
- 3) harakatchanligi yuqori bo‘lgan bolalarda kunlik qadamlar soni 8–10 ming qadam, davomiyligi 139–212 daqiqa, shiddati daqiqasiga 54–108 harakat.

Bolalarning jismoniy faolligi va jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarini tashkil etishda kamharakat turmush tarziga ega bolalarda jismoniy sifatlarning rivojlanish darajasi, yoshga xos va individual xususiyatlarini hisobga olish zarur.

XULOSA

Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash joizki, maktab-internatlarda jismoniy madaniyatdan foydalanishning keng imkoniyatlari jismoniy tarbiya mutaxassisining har bir bolaning rivojlanish istiqbollarini oldindan ko‘ra oladigan kasbiy kompetensiyasiga yuqori talab qo‘yadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, noan’anaviy mashqlar vositasida tashkil etilgan jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarining ta’lim muhiti, agar u yetarli darajada ilmiy asosda shakllantirilsa, bolalarning (bolalar, o‘smirlar va yoshlar) jismoniy, psixofiziologik, aqliy va shaxsiy rivojlanishini samarali ta’minlaydi.

“Noan’anaviy mashqlar vositasida jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarining moslashuvchan rivojlantiruvchi-kompensatsion ta’lim muhiti” pedagogik modelini tadqiq qilish jarayonida ishlab chiqilgan umumiy pedagogik asoslar ushbu jarayonning murakkabligini ta’minlaydi. Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va ularning

sog'lom rivojlanishini ta'minlashda noan'anaviy jismoniy tarbiya vositalari muhim ahamiyat kasb etadi. Ular nafaqat jismoniy sifatlarni rivojlantiradi, balki bolalarning psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ta'lim muassasalarida ushbu vositalardan keng foydalanish va innovatsion metodlarni joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2020-yil 06-noyabrdagi PQ-4884-son qarori <https://lex.uz/ru/docs/-5085887>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020-yil 06-noyabrdagi PF-6108-son farmoni <https://lex.uz/ru/docs/-5085999>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi PF-5368-son "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" farmoni <https://lex.uz/docs/-3578121>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, 2020-yil 30-oktyabrdagi PF-6099-son "Sog'lom turmush tarzini hayotga keng tatbiq etish va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni <https://lex.uz/ru/docs/-5077667>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sport-ta'lim muassasalari faoliyatini 2025-yilgacha rivojlantirish dasturi to'g'risida"gi 2021-yil 05-noyabrdagi PQ-5280-son qarori <https://lex.uz/uz/docs/-5713445>
6. Mirziyoyev Sh. Jismoniy va ma'naviy yetuk yoshlar – ezgu maqsadimizga yetishda tayanchimiz va suyanchimizdir // Xalq so'zi gazetasi. Toshkent, 2017-yil 1-iyul.
7. Filippova S.O., Volosnikova T.V. i dr. Fizicheskoe vospitanie i razvitie doshkolnikov. Moskva: Akademiya, 2007. 97–100 s.
8. Fomina N.A. "V ritme muzyki i skazok". Programmy po fizicheskomu vospitaniyu doshkolnikov. Izdatelstvo Uchitel, 2004. 142–145 s.
9. G'oziyeva Z.Yu. Sport tibbiyoti. Toshkent: O'zDJTI, 2012. 180 b.
10. Gujalovskiy A.A. Razvitie dvigatelnykh kachestv u shkolnikov. Ucheb. posobie. 2011. 36–35 s.
11. Hamdamova M. Yosh avlodning intellektual salohiyatini rivojlantirish mexanizmining pedagogik-psixologik asoslari. Uslubiy tavsiyalar. Toshkent, 2007.
12. Izaak S.I. Doshkolnik: rost, razvitie, individualnost. Arden, 2005. 210 s.
13. Jalolov J. Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent, 2012.
14. Melnik V.V. Metodika primeneniya trenajerov i trenirovochnykh ustroystv v sisteme fizkulturno-ozdorovitelnykh mero-priyatnykh doshkolnikov 4–7 let: avtoref. dis. kand. ped. nauk. 2001. 25 s.
15. Mirjamolov M.X. O'zbekistonda imkoniyati cheklangan bolalarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishning pedagogik mexanizmlari: dissertatsiya (PhD). 13.00.04. Chirchiq, 2019. 17 b.
16. Narskin G.I. Sistema profilaktiki i korreksii otkloneniy oporno-dvigatel'nogo apparata u detey doshkolnogo i shkolnogo vozrasta sredstvami fizicheskogo vospitaniya: avtoref. dis. d-ra ped. nauk. Moskva, 2003. 50 s.
17. Nuriddinova M.N. 4–7 yosh bolalarda harakat ko'nikma va malakalarni shakllantirishda harakatli o'yinlar metodikasidan foydalanish: dissertatsiya (PhD). 13.00.04. Chirchiq, 2020. 96 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.